

Dirshu

דרשו ד' ועוזו
קרן עילמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

כ"ד אלול תשע"ט

יומא דהילולא של הח"ח

זכויות ליום הדין

מצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה'

ביומא דהילולא של
'החפץ חיים'
יום שלישי כ"ד אלול

כלל ישראל מתאחדים בכל רחבי תבל ליום תפילה ולימוד עולמי:
'הדף היומי בהלכה' ב'משנה ברורה', 'שמירת הלשון' ואמירת תהילים
מצורף חומר הלימוד ב'דף היומי בהלכה' לשבוע שחל בו ההילולא

מוקד 'דרשו' 02-5609000

הלכות ראשית וסימן תבח

ויהי עצרת פשיהו כסדרן או חסרים: ב *אלו הנמים (ג) *שהקבעו בהם ראשית הנשים ולא כדולתם: ניסן אגה"ו, אפר כגה"ו, סיון אגה"ו, פמוז אגה"ו, אב כדו"ו, אלול אכד"ו, תשרי כגה"ו, (ד) מרחשון גדו"א, כסלו אי"ג ג"ד ה"ו, טבת אבגדו"ו, שבט כגה"ו, אדר זכד"ו (ובצבור אדר הראשון כדה"ז ושני כדה"ז): ג יסמין לקביעת המועדים: א"ת כ"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף, פרוש, כיום ראשון של פסח ויהי לעולם ששעה קאב, וסימן על מצות ומורים יאכלהו; כיום שני בו שבעות, ויום שלישי בו ראשית השנה, כיום רביעי בו קריאת התורה (ה) שהוא שמחת תורה, כיום חמישי בו צום כפור, כיום ששי בו פורים שבער: ד לעולם קורין *צו את אהרן קדם פסח בפשוטה ו'מצנע' במקצבת, חוץ (ג) (ו) מכה"ח מקצבת (וה"ש מקצבת) שקורין אחריו מות קדם הפסח. *לעולם קורין

באר היטב

שצטר עצרת, כגון או עצרת כיום א' יבוא הנקה כיום ב', מ"א. *רא"ו מ"ז מ"ה מ"ה שצ"ל ויום שיהיה עצרת יהיה הושענא רבה, פי' הושענא רבה שצטר עצרת. ע"ש: (3) מרחשון גדו"א. צורך לומר יום א' דר"ח, אבל בשאר הסימנים

באר הלכה

ניטל הערב (1). ובה תבוע טעם זה לה פשיהו (2), דאם נעשה ראשית השנה כיום אדר, ממילא יהיה מקלע יום כפור של השנה ההיא כיום אדר, והנה כיום א' וביום ר' א' אפשר להיות, שיהיו שני ימים קדושים סמוכים זה לזה, וביום ג' א' אפשר, דעל"מ יהיה מקלע הושענא רבה כיום משבת, וכשנעשה יובל פורים, יהיה מקלע יום ראשון של פסח כיום כדה"ז, וכשיהיה כדה"ז פסח יהיה מקלע עצרת מ"ה שהוא חגיגות כיום גדה"ז, וממילא יהיה הושענא רבה בס"פ כיום ג' ופי' כיום של מקלע עצרת מקלע הושענא רבה, וזה א' אפשר, שביום ג' א' אפשר שמשם נטילת ערב, וביום ג'ה"ו בס"פ א' אפשר, והלא לפי זה היה לו לחול יום הכיפורים בשני ימים ר' וביום א' וזה בס"פ א' אפשר, ובב"ל "ולא ג' יום א' בתנבה", כיוון דנקמן לן "לא כיום אדר" ראשית השנה וכו', ממילא א' אפשר לחול כיום שני חגה כיום ג' או בפשוטה ולא במקצבת, בין שהשנה שלמה או חסרה או כסדרן ונאין כאן מקום לומר, וצנן כלבשת, "ולא אצ"ו צום אסתר", דאס"פ ויהי יובל פורים "ולא כדה"ז צום פמוז וגזם תשעה באב", דאס"פ יהיה מקלע ראשית השנה כיום אדר, וזה א' אפשר, ובב"ל. והנה זה לה שסבבנו את צורך להטריח בפירוטו אף הוא פו, רק שמתע קלל, דמחש' טבת וארץ לכו הדתיים עד חוש חשון כסדרן: טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר ונאם י"ג שני אדרים, אדר הראשון הוא מלא, יצן מלא, סיון מלא, חסר, אדר חסר, אדר חסר, אלול חסר, תשרי מלא ונאין חשון ונסלו משפטים, פעמים שניהם מלאים או שניהם חסרים, ופעמים כסדרן דהני חשון חסר כסלו מלא (3), ואין כאן מקום להטריח. ובה חסר בס"פ מה שאב"ש השלחן ערוך בדיום פורים יהיה ל"ג לעמר שהוא מ"י אפר, כי הוא תשעה שבעות בצמקתם: * אלו הנמים וכו', ניסן אגה"ו. ולא בשאר הנמים, כדי שלא יהיו כיום כדה"ז פסח, ובין דניסן ונדע שהוא מלא, אס"פ ומתקן רק יום אחד ונטלן, וממילא צורך לקבוע חודש סיון כיום דרביעי וכו' כיום שלישי וחמישי ושביעי ושני, ואף הלא הוא חסר דהניו של כ"ט יום ומתקן רק יום אחד ונטלן, וממילא צורך לקבוע חודש סיון כיום דרביעי וכו' וכן ה"ל באשן זה. ומה שכתב "מרחשון גדו"א", צורך לומר "כדה"ז" וקאי על יום שני של ראשית השנה, והוא בס"פ משעם דבין דחשירי כדה"ז והוא מלא, וממילא יהיה חשון כדה"ז. ונסלו הוא פלי' מרחשון א' הנה מלא או חסר וכאיהו יום נקבע, והוא יכול לבוא בשש ימים ולא כיום א' אס"פ אה"ה יום א' וזה א' אפשר, מ"ל, פן קטב הפירוש ע"ד כתב, דמה שאמרנו שיהיה חשון יוכל לחול כיום שני או כששבת, מקצבת, וכן מה שאמרנו ששבת יוכל לחול כיום שלישי הוא בס"פ דנאק פשהנה מקצבת, ויום רביעי לא יהיה כי א' בפשוטה ולא במקצבת, ומהו חסר כיום של פשיהו: * צו קדם פסח. מפני שביצ' מרבה המעצלת כלים לענין וטור קדשים, והעצלת כלים מחמת לומר מקדשים: וכן במקצבת שקורין מצנע' קדם פסח, דכתיב בה "ולא תרש שער", שהוא ענין העצלת כלים "וא"ר כשם אבדורום": * ולעולם קורין וכו' קדם עצרת. כדי שיעולם פסוק

שער הציור

(6) ארונים: (7) מגן אברהם: (8) ט"ו:

(*) ובאיהו זמן קובעין הנתיים ומניי המועדים, עין בטור ורובבטבש באר כל ענין בפרט, עין פ"ט, וכן בפרי חדש באר בפרוש של שנה ושנה את סימניו, עין פ"ט. אכן פן נכשעט מטר ששנת תרס"ב סימנו ז'ש ויהי ראשית השנה תרס"ב סימנו ז' והיא שלמה, דהניו שחשון ונסלו מלאים, וממילא יהיה פסח בחמישי ושנת תרס"ג סימנו ז"ח (והוא ראשית השנה יהיה כיום ז' והיא חסרון) ושנת תש"ז סימנו ה"ש [דהניו ראשית השנה יהיה כיום ז' והיא שלמה, וממילא יהיה תש"ח סימנו א' (א) ולענין שנת תש"ח שהיא שנה ג"כ [דהניו ראשית השנה יהיה כיום ז' והתדדשו כסדרן אחר מלא ואחד חסר], ובאמת הוא שנת תש"פ, כמו שכתב בפרי חדש שנת תרס"ב סימנו זח"ג, דהניו שיום ראשון של ראשית השנה יהיה כיום ז' והיא חסרה, יהיה ואחד שחשון ונסלו שניהם חסרון, וממילא יהיה יום ראשון של פסח כיום ג'; ושנת תרס"ג סימנו ושי"א, דהניו ראשית השנה יהיה כיום ה' והיא שלמה, ופסח יהיה כיום ראשון, ושנת תש"ז סימנו כה"ז [דהניו ראשית השנה יהיה כיום ה' והיא חסרון], וממילא יהיה יום ראשון ופסח כיום ז'; [שנת תש"ח סימנו כש"ז, דהניו ראשית השנה יהיה כיום ב' והיא שלמה, וקביעת שנת תש"ח סימנו א' וזה א' אפשר, וכן מה שאמרנו שיהיה חשון יוכל לחול כיום שני או כששבת, ומהו חסר כיום של פשיהו: * צו קדם פסח. מפני שביצ' מרבה המעצלת כלים לענין וטור קדשים, והעצלת כלים מחמת לומר מקדשים: וכן במקצבת שקורין מצנע' קדם פסח, דכתיב בה "ולא תרש שער", שהוא ענין העצלת כלים "וא"ר כשם אבדורום]: * ולעולם קורין וכו' קדם עצרת. כדי שיעולם פסוק ישראל להשגים על זה. ומה טוב היה אם היה הנקנה בישראל, שלא לקח לוח כי אם כפיש עליו הסקמה מאחד מהגדולים שגדפו ברוי:

הַלְבוּת רֵאשִׁי-חֲדָשׁ סִימָן תַּכְח

ביאורים ומוספים

סימן תכח

סֵדֵר קְבִיעַת הַמוֹעֲדִים וְקִרְיַת הַפְּרָשׁוֹת

[ביה"ד"ה אלו הימים שאין]

כדי שלא תהיה נטילת הערבָה⁽¹⁾, וקנה תבע טעם קל זה הפעיק⁽²⁾.

(1) ובטעם הדבר שאין נטילים ערבה בשבת, כתב הלבוש (ס"א) שעל ידי חבטת הערבה נתלשים ממנה עלים, ויש בזה אסור דאורייתא, וכיון שחבטת הערבה היא רק מנהג, אינה דוחה את השבת. ועל טעם זה הקשה בשו"ת שער אפרים (סוף סי' ב), שכיון שענפי הערבה תלושים הם, אין בתלישת העלים מהם אסור דאורייתא של תולש ולא של קילקול הערבה. לכן כתב, שטעם האיסור הוא שמה יעברנו ד' אמות ברשות הרבים, וכמו שאסרו מטעם זה ליטול לולב בשבת. ועל טעם זה הקשה האי"ר (ס"ק א), שמבואר בגמרא (סוכה מג, ב) שעל נטילת ערבה לא גזרו גזירה זו. והביא (האי"ר) שהרוקח (סי' רכא) כתב שהטעם הוא כיון שבעת נטילת הערבה בהושענא רבה היו בוכים ומתחננים על המים, ואסור לעשות כן בשבת. וראה במשני"ב לעיל סי' רפח ס"ק ד.

(2) וגם בזמן שהיו מקדשים על פי הראיה, וראש חודש היה אמור לחול בימים שהיו גורמים למועדים לחול בימים אלו, כתב בשו"ת התשב"ץ (ח"א סי' קלה-קלו) בשם רבינו סעדיה גאון, שהיו מקפידים שלא לקדש את החודש באופן שיחולו המועדים בימים אלו. וכתב על כך התשב"ץ שאין דבריו נכונים, משום שמצינו במשניות בכמה מקומות שבזמן שהיו מקדשים על פי הראיה היו כשרים לקביעת המועדים גם ימים שאצלנו פסולים לכך. והמחצבי"ש (הקדמה לסימן) כתב שזו מחלוקת ראשונים (בפסחים נח ב) והוסיף על דעת הסוברים שגם כשהיו מקדשים על פי הראיה היו מקפידים שלא יחולו המועדים בימים מסוימים, שהפרשם על הרמב"ם (פ"ז מהל' קידוש החודש ה"ז) כתב בשם רבינו חננאל, שהיתה קבלה הלכה למשה מסיני ביד החכמים שלא

לקבוע את ראש השנה בימי אד"ו, וטעם הדבר נמסר רק לאותם חכמים המזומנים לעיין בסוד העיבור, ולנו נאמר רק הטעם שבשי"ס, אבל אין זה עיקר הטעם. וראה עמק שאלה על השאלות (ויקרא שאילתא סז אות כב) שהביא דעות הראשונים בזה, ומה שכתב הגרי"ח קניבסקי (בספרו שקל הקודש פ"ז מקידוש החודש ה"א בביה"ל).

[ביה"ל שם]

חשון חסר פקלו מלא⁽³⁾.

(3) ובטעם הדבר שהחודשים חשון וכסלו הם לפעמים מלאים ולפעמים חסרים, ביאר בספר יסוד עולם (מאמר רביעי פ"ט), שאם חשון יהיה תמיד חסר וכסלו תמיד מלא, יצא לפעמים שעשרה בטבת יחול בשבת, וכיון שלהתענות בשבת אי אפשר יהיו צריכים לדחות את התענית ליום ראשון, והרי כתוב על עשרה בטבת "עצם היום הזה" (יחזקאל ב ג), ולכן קבעו את החודשים האלו באופן שעשרה בטבת לא יוכל לחול בשבת. והלבוש (ס"א) כתב טעם נוסף בזה.

[משנ"ב ס"ק ה]

שהוא שמת'ת'ת'ת'ת'⁽⁴⁾.

(4) ולפי חשבון זה, שביום שחל יום ראשון של פסח חל גם תשעה באב, כתב הרמ"א לקמן (סי' תעו ס"ב) שזה אחד מהטעמים שנהגים במקצת מקומות לאכול לבילי הסדר ביצים, וזכר לאבלות של תשעה באב. ובביאור הגרי"א (שם) כתב סימן לזה מהמדרש רבה על הפסוק "השביעני במרוצים הרגוני לענה" (איכה ג טו), שמה שהשביעני מרוצים לבילי יום טוב של פסח, הרגוני לבילי תשעה באב לענה. ולפי טעם זה נראה מדברי המשני"ב שם (ס"ק יג), שביום השני של פסח [בחול'ל] אין צריך לאכול ביצים, אך לפי הטעמים הנוספים שנוכרו שם, יש לאכול ביצים גם ביום השני.

[ביה"ל ולעולם]

שלא יקרא תְּקַלְלוּ סְמוּךְ לְיוֹם-הַדִּין וְיִתְּנֶה לּוֹ פַתְחוּרָה לְשֵׁשֶׁן לְקִטְרֵה, חַס וְשְׁלוֹמֵה⁽⁵⁾.

(5) ומטעם זה, כתבו התוס' (מגילה לא, ב ד"ה קללות) שקראים את פרשת נצבים בסמוך לראש השנה, כדי שתפסיק בין קריאת הקללות שבפרשת כי תבוא לבין ראש השנה שהוא יום הדין. והוסיף הלבוש (ס"ד), שאף שבפרשת נצבים יש תוכחות, מי"מ אין בה קללות.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְהָיָה מִתְּקַלְלֵי אוֹתָהּ לְשֵׁשֶׁת חֳלָקִים, לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה⁽⁶⁾.

(6) והיינו שבימות החול היו אומרים בכל יום חלק אחד כשיר על הקרבן, ומקור דברי השו"ע הוא בטור על פי הגמרא (ראש השנה לא, א), והקשה הרש"ש (שם), שהרי בגמרא מבואר שהיו מחלקים את הפרשה לששה שבועות, ובכל שבת במוסף היו

אומרים חלק אחד. והמור וקציעה (ד"ה פירוש) כתב שצריך לומר שזו גם כוונת השו"ע, שהיו מחלקים אותה לששה שבועות כנגד ששת ימי השבוע. מאידך, הדרישה (אות א) ביאר, שהכוונה שכשהיו עושים מעמדות נראה רמב"ם (פ"ז מהל' כלי המקדש ה"א-ד) שהיו באים משמרות מעם ישראל כדי לעמוד כשלוהים של ישראל על הקרנות, ונקראו אנשי מעמד, היו מתקבצים בירושלים או בבתי הכנסת שבועים, והיו מתפללים כל יום תפילה נוספת, ובימים אלו היו אומרים כל יום מימות השבוע חלק מפרשת האינו.

[משנ"ב ס"ק ו]

אין מְפַסְקִין בְּקֵם⁽⁷⁾.

(7) וגם כשקוראן "שנים מקרא ואחד תרגום", דעת הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' קעח) שאין להפסיק באמצע הקללתו.

פרק טז

בו יבאר גדל עגש החולק עם רבו

עוד אמרינן (סנהדרין קי, א): אמר רב חסדא: כל העושה מריבה על רבו (פרוש: שגורם בהמשכת דבריו, שגם אחרים יחלקו על רבו) כחולק על השכינה שנאמר (במדבר כו ט): "בהצתם על ה'". אמר רב חמא בר חנינא: כל העושה מריבה עם רבו, כאלו עושה עם השכינה שנאמר (שם כ יג): "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה'". עוד איתא שם בהאי ענינא, אמר רב חנינא בר פפא: כל המתרעם על רבו, כאלו מתרעם על השכינה שנאמר וגו'. אמר רבי אבהו: כל המהרהר אחר רבו, כאלו מהרהר אחר השכינה, שנאמר וגו'. וד' מדרגות דקחשיב הגמרא למטה להורות לנו, דאפלו ההרהור לבד הוא גם כן אסור גדול.

ומה נואלו האנשים, שנגל בעיניהם לחלק על הרב והבית דין שבעיר ולכזותם, ואינם חרדים מהעגש הגדול המעתד לבוא עבור זה לעולם הבא, כמו שבארנו, וגם בעולם הזה לא ינצלו מן השפטים הרעים עבור זה. בוא וראה, מה דאיתא במדרש רבה פרשת פנחס על הפסוק (ויקרא יט לב): "והדרת פני זקן" שהוא קאי על חכם כדאיתא בקדושין (לב, ב), וזה לשונו: ואיזהו הדור שאמרה תורה "והדרת"? שלא יעמד במקומו ולא ישב במקומו ולא יהא סותר דבריו וכו', שכל מי שאינו נוהג ברבו כל המדות אלו, נקרא רשע לפני המקום, ותלמודו משתפח, ושנותיו מתקצרות, ולבסוף הוא בא לידי עניות, שנאמר (קהלת ה א): "וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני אלהים", עד כאן לשון המדרש. והנה המדרש אירי אפלו אם אינו מהדרו כראוי, וכל שכן אם הוא ממשיך עליו מחלקת מאנשי עירו, בודאי יעגש בכפלים.

פרק קל

שיר

הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ
ד': ז—' שְׁמָעָה בְּקוֹלִי
תְּהִינָה אֲזַנֶּיךָ קוֹשְׁבוֹת לְקוֹלִי
תַּחֲנוּנֵי: אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמַר יְיָ— מִי
יַעֲמֹד: כִּי עֲמָךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּתְּנָה:
קוֹנֵיתִי ד' קוֹתָה נִפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלְתִּי:
נִפְשִׁי לִד—' מִשְׁמָרִים לְבַקֵּר שְׁמָרִים
לְבַקֵּר: יַחַל יִשְׂרָאֵל אֶל ד' כִּי עִם ד'
הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עֲמוֹ פְּדוּת: וְהוּא יִפְדֶּה
אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה'

לפתיחת שיעורים חדשים של 'הדף היומי בהלכה'

למידע אודות מבחני 'הדף היומי בהלכה'

להצטרפות לאחד ממסלולי 'דרשו' 'הדף היומי בהלכה'

מוקד 'דרשו' 02-5609000